

ΚΡΙΤΙΚΗ

Της **ΛΙΝΑΣ ΠΑΝΤΑΛΕΩΝ**

Νεκρώσιμη τελετουργία

ΔΗΜΟΣΘΕΝΗΣ ΠΑΠΑΜΑΡΚΟΣ
Εξημέρωση
 εκδ. Πατάκη, σελ. 46

Ο ποιητής Φρύνικος στην τραγωδία «Μιλήτου άλωση» (492 π.Χ.) αναβιώνει την πτώση της Μιλήτου, η οποία το 494 π.Χ. λεηλατήθηκε από τους Πέρσες, προκειμένου να υποδείξει στους Αθηναίους το μέγεθος του περσικού κινδύνου. Οι Αθηναίοι αναστατώθηκαν τόσο από την παράσταση, που επέβαλαν στον Φρύνικο πρόστιμο κιλίων δραχμών επειδή είχε υπενθυμίσει «οικεία κακά».

Με το δικό του κείμενο, ο Δημοσθένης Παπαμάρκος διαλέγεται με το ζήτημα του προσφυγικού, απλώνοντας τον στοχασμό του σε έναν αναπεπταμένο ιστορικό ορίζοντα, που φτάνει μέχρι την ιωνική Μίλητο στα παράλια της Μικράς Ασίας και τη Σύβαρι. Η Σύβαρις, αρχαία πόλη της Μεγάλης Ελλάδας, στα νότια της ιταλικής χερσονήσου, αλώθηκε και εκείνη, τα τείχη της γκρεμίστηκαν και ο μυθώδης πλούτος της, που είχε εθίσει τους πολίτες στην τρυφαιότητα, καταποντίστηκε.

Το πρόσωπο που μας εισάγει στην αφήγηση είναι ένα πλάσμα απόκοσμο, ένας μάντης, που πο-

ρεύεται στον Κάτω Κόσμο. Θα μπορούσε να είναι ένας πλάνητας, ένας εξόριστος από τα μαντεία που σχετίζονται με τις δύο ονομαστές αρχαίες πόλεις. Με την άλωση της Μιλήτου πυρπολήθηκε ο ναός του Απόλλωνα, σπουδαίο μαντείο της εποχής, ενώ η Σύβαρις ήταν ένα μυθικό τέρας που ζούσε σε μια σπηλιά, κοντά στο μαντείο των Δελφών. Ο μάντης διαπλέει σαν ίσκιος ένα υπερχρονικό τοπίο, αναζητώντας τη φωνή των νεκρών. Ανάμεσα στη Μίλητο και στη Σύβαρι ανοίγεται ένα βάραθρο που οδηγεί τα βήματά του στα «άλση της Περσεφόνης».

«Μίλητος και Σύβαρις. Η μία εκεί που είναι για τους Έλληνες η Ανατολή, η άλλη εκεί που είναι η Δύση. Κι ανάμεσά τους ένα πέλαγος και στο μέσο του πελάγους μια σπηλιά και στο μέσο της σπηλιάς ένα βάραθρο». Το εκκλησιαστικό, μυσταγωγικό ύφος της γραφής

αποδίδει την κάθοδο του μάντη σαν σκοτεινή ιεροτελεστία. Αλλωστε, «Νεκρογραφία» υποτιτλίζει την ιστορία ο Παπαμάρκος. Κρυπτογραφώντας αλληγορίες, συσκοτίζοντας τις αντιστοιχίες παρόντος και παρολθόντος και προσδίδοντας

στα αφηγούμενα την υπόνοια μιας απειλητικής προφητείας, ο συγγραφέας μιλάει για τον οικουμενικό όλεθρο του πολέμου. Οι νεκροί που αναζητά ο μάντης είναι αδικοχαμένοι, πνιγμένοι, εκπατρισμένοι, ξεβρασμένοι σε άγνωστα νησιά. Το πλησιάζει τους είναι μια ταφική τε-

λετουργία, που δεν θα λάβει απόκριση. Ο χοιφόρος μάντης χοροστατεί σε ανανταπόδοτες χοές. «Τίποτα δεν είναι πιο αδιάφορο για τον θάνατο από τους ζωντανούς και τον λόγο τους». Λέει ο μάντης: «Από τον κόσμο των νεκρών επέστρεψα νεκρός, γιατί δεν αντίκρισα είδωλο του θανάτου.

Δεν υπάρχει αναπαράστασή του, μόνον αυτός ο ίδιος».

Ο συγγραφέας έρχεται σε μια θέση εξίσου δεινή με του μάντη, καθώς αναμετρείται με την αγλωσσία του θανάτου. Παρά την αποκαλυπτική μεγαλοπρέπειά της, στη γλώσσα ενυπάρχει η ήττα της, η ανεξημέρωτη σιωπή των νεκρών. Ο λόγος των ζωντανών δεν θα καταφέρει ποτέ να παρεισδύσει στο βασίλειο των σκιών, κανέναν από-πνο δεν θα υφαρπάξει. «Δεν ανακατεύονται τα λόγια με το κόμμα». Από την περίτεχνη απεύθυνση του μάντη στον Αδη δεν μένει παρά «η πτώ ενός καλλιφώνου πένθους». Τον αλυσιτελή, ανεπίδοτο λόγο αμαυρώνει το άγος της αμέλειας ενός ηθικού χρέους. Μόνο μετατρέποντας τη μνήμη σε μέριμνα, οι ζωντανοί κήδονται των νεκρών.

«Αυτό είναι το προνόμιο και η καταδίκη των νεκρών. Να είναι ο καθένας». Αυτόν τον καθένα κηδεύει ο Παπαμάρκος με μια γλώσσα-σπονδή σε κάθε μία από τις σαράντα σελίδες του βιβλίου. Ένα βιβλίο οδύνης και εξιλέωσης, οδυρμού, αλλά και καθαρισμού. Θα ήταν πιο γενναιόδωρο με τον αναγνώστη αν ήταν λιγότερο κρυπτικό, αλλά όταν οι λέξεις αντικρίζονται με το ανεπίπλωτο, προσφεύγουν στο άλογο.

